

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی

تصحیح، آوانگاری، گزارش روایی و شرح دشواری‌های منظومه ضریح‌نامه

توسط:

سمیه عرفانی

استاد راهنما:

دکتر خلیل بیگزاده

بهمن ۱۳۹۱

به نام خدا

تصحیح، آوانگاری، گزارش روایی و شرح دشواری‌های منظومه ضریرنامه

توسط:

سمیه عرفانی

پایان نامه ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه

کارشناسی ارشد

در رشته‌ی:

زبان و ادبیات فارسی

از دانشگاه ایلام

ایلام

جمهوری اسلامی ایران

در تاریخ توسط هیأت داوران زیر ارزیابی و با درجه به تصویب نهایی رسید.

دکتر خلیل بیگزاده، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی (راهنما و رئیس هیأت داوران)

دکتر علیرضا شوهانی، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی (مشاور)

دکتر حسن سلطانی، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی (داور)

دکتر رحمان ذبیحی، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی (داور)

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم

که وجودشان تاج افتخاری است بر سرم

خواهرها و برادرهایم

که گرمای امیدنش وجودشان دلیلی است بر بودنم

و بهسر مهربانم

که محبت های بی دریغش هرگز فروکش نمی کند

پاسکزاری

پاس خداوندی را که سخوران از ستودن او عاجز، حسابگران از شمارش نعمت‌های او ناتوان و تلاشگران از ادای حق او دمانده‌اند. با پاس فراوان از استادانه‌های فریخته‌ام جناب آقای دکتر خلیل بیکزاده که تمام نسخه‌های مضمومه‌ی ضمیمه‌ی نامه را در اختیارم قرار دادند و در سایه درخت پربار دانش و ادبشان درس زندگی و ادب آموخت‌ام و از جناب آقای دکتر علیرضا شوئینی (استادشاور) که در تمام مراحل نگارش رساله صبورانه و دلسوزانه راهنمایی‌ام نمودند و همچنین از اساتید بزرگوارم: آقایان دکتر حسن سلطانی، دکتر علی کراوند، دکتر رحمان فیهی و دکتر ایلیاس نورایی که در دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد از محضرشان بهره‌مباردم کمال پاس و تشکر را دارم.

از دست کرامت‌دارم، خانم سکینه آزادی، خانواده عزیز، بویژه خواهر دلسوزم خانم زهرا عرفانی و همسر مهربانم جناب آقای وحید رشیدی و تمام عزیزانی که در انجام این رساله مرا یاری نمودند، خالصانه پاسکزارم.

چکیده

ملانورعلی ورمزیاری، منظومه دینی و حماسی ضریرنامه را به گویش کردی گورانی سروده است. این منظومه که از آثار دینی و تاریخی ادب محلی کردی به شمار می‌رود حادثه مهم و عظیم عاشورا را از آغاز تا انجام و نیز قیام ضریر را به زبانی حماسی در قالب مثنوی به نظم کشیده است. موضوع این رساله تصحیح انتقادی این داستان براساس نسخه‌های موجود است که در یک مقدمه و پنج فصل تدوین شده است. فصل اول مشتمل بر کلیات تحقیق، احوال شاعر، معرفی نسخه‌ها، شیوه تصحیح، برگردان داستان به نثر فارسی و تاثیر فرهنگ عامه کرد در این اثر است. فصل دوم شامل متن تصحیح شده بر پایه سه نسخه به زبان و رسم الخط کردی گورانی است که به شیوه رایج تصحیح انتقادی فراهم شده و موارد اختلاف در زیرنویس ذکر شده است. فصل سوم به تعلیقات اختصاص یافته است که در این بخش دشواری‌های متن از قبیل معنای لغات و ترکیب‌ها، باورها، تصاویر خاص و نیز ویژگی‌های سبکی توضیح داده شده است. فصل چهارم شامل پیوست اشعار و فصل پنجم شامل نمایه‌هاست که فهرست لغات و ترکیب‌ها با معنای معادل آن در زبان فارسی، فهرست نام اشخاص، جای‌ها، ابزارها، آلات موسیقی و حیوانات را دربر دارد. این منظومه دارای زبانی ساده، شیوا و سرشار از آرایه‌های بیانی و بدیعی است و قافیه در این منظومه به درستی رعایت شده است. نتیجه این تحقیق تصحیح انتقادی گنجینه ارزشمند بومی و محلی ضریرنامه است.

واژگان کلیدی: ملانورعلی ورمزیاری، ضریرنامه، زبان کردی گورانی، شعرعاشورایی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه.....
فصل اول: کلیات و تعاریف	
۴.....	کلیات
۴.....	-شرح و بیان مسأله پژوهشی.....
۴.....	-اهداف تحقیق.....
۵.....	-ضرورت و اهمیت تحقیق.....
۵.....	-پیشینه‌ی علمی.....
۵.....	-پرسش‌های تحقیق.....
۵.....	-روش تحقیق.....
۶.....	-معرفی نسخه‌ها.....
۶.....	-نسخه‌ی اساس.....
۶.....	-نسخه‌ی صحنه ۱.....
۶.....	-نسخه‌ی صحنه ۲.....
۶.....	-شیوه‌ی کار.....
۷.....	تعاریف
۷.....	-احوال شاعر.....
۸.....	-اعتقادات.....
۱۰.....	-ساختار موسیقایی منظومه‌ی ضربی نامه.....
۱۱.....	-برخی ویژگی‌های زبانی منظومه.....

- ۱۵.....تجلی فرهنگ عامه‌ی کرد در منظومه ضریرنامه.....
- ۱۷.....داستان ضریر به نثر.....

فصل دوم: متن اشعار

- ۲۷.....نامه نوشتن امام حسین(ع)ورفتن مسلم به کوفه.....
- ۵۲.....کشته شدن مسلم به دست عبیدزیاد.....
- ۶۳.....آمدن حر روز اول به خدمت امام حسین(ع).....
- ۶۸.....آمدن حر با فرزند و برادر به خدمت امام حسین(ع).....
- ۷۲.....رفتن فرزند حر به میدان و کشته شدن او.....
- ۸۷.....رفتن قاسم به میدان و شهادت او.....
- ۹۱.....رفتن علی اکبر به میدان و شهادت او.....
- ۹۶.....رفتن امام حسین(ع)به میدان.....
- ۱۰۱.....بردن اسرا به اسقلان.....
- ۱۱۳.....رفتن ضریر به مسجد و کشتن کافران.....
- ۱۱۹.....بیرون آوردن یعقوب علیه اللعنه و نسق کردن او.....
- ۱۳۰.....مسلمان شدن مرد فرنگی.....
- ۱۳۳.....نامه نوشتن یزید به ابن زیاد.....
- ۱۳۸.....خبردار شدن محمد حنفیه از شهادت امام حسین(ع).....
- ۱۴۵.....خبردار شدن شاهزاده عمر و فضل از شهادت امام حسین(ع).....
- ۱۵۹.....رفتن طغان برای بار اول به میدان.....
- ۱۷۰.....آمدن ابن زیاد به جنگ اسقلان.....
- ۱۷۵.....جنگیدن مصیب با ابن زیاد و گرفتار شدن ابن زیاد.....
- ۱۸۱.....آمدن پادشاه حلب به امداد یزید.....

- ۱۸۶.....کشته شدن پسر پادشاه حلب
- ۱۹۷.....آمدن شهزاده عمر و فضل نوجوان
- ۲۰۵.....آمدن مصیب و داخل شدن به میان سپاه اسلام
- ۲۲۰.....رفتن سپاه اسلام به دمشق برای کشتن یزید
- ۲۳۲.....رفتن اهل بیت به کربلا
- ۲۳۵.....رفتن بشیر به مدینه
- ۲۳۹.....بیماری و مرگ یزید علیه اللعنه

فصل سوم: تعلیقات

- ۲۴۵.....تعلیقات

فصل چهارم: پیوست‌ها

- ۲۶۲.....پیوست ۱
- ۲۶۳.....پیوست ۲

فصل پنجم: نمایه (فهرست‌ها)

- ۲۶۵..... لغتنامه
- ۲۷۴..... اشخاص
- ۲۷۹..... جای‌ها
- ۲۸۰..... ابزارهای جنگی
- ۲۸۱..... حیوانات
- ۲۸۲..... آلات موسیقی
- ۲۸۶..... نتیجه‌گیری
- ۲۸۷..... منابع و مأخذ
- ۲۸۹..... چکیده انگلیسی

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۲۸۳.....	تصاویری از نسخه اساس.....
۲۸۴.....	تصاویری از نسخه صحنه ۱.....
۲۸۵.....	تصاویری از نسخه صحنه ۲.....

فهرست علائم اختصاری

۱. اس: نسخه‌ی اساس

۲. صح ۱: نسخه‌ای که در «صحنه»^۱ به دست آمده است.

۳. صح ۲: نسخه‌دومی که در «صحنه» به دست آمده است.

ب) علائم اختصاری در نسخه‌بدل‌ها

وزن(!): ایراد وزنی (کم یا زیاد بودن هجاها)

قافیه(!): ایراد در قافیه

+ : اضافه دارد

- : کم دارد

ساقط است: افتادگی دارد

[...]: واژه یا عبارت به علت پارگی یا بریدگی کاغذ نابود شده است.

فرسودگی و کهنگی محو شده است. محو است: واژه یا عبارت به علت

اساس موجود نبوده و از نسخ دیگر افزوده شده است. []: مبین آن است که بیت یا ابیاتی داخل گروه در نسخه

ج) سایر علائم اختصاری

// : فارق

رک: رجوع کنید به

^۱. از شهرستان‌های توابع کرمانشاه

مقدمه

زبان و ادبیات کردی نیز به عنوان یکی از زبان‌های ایرانی، پرورنده‌ی شاعران بیشماری است که آثار ارزشمندی را به نظم یا نثر با ظرافت و زیبایی خلق کرده‌اند؛ از آثاری که از گذشته‌های دور به صورت پراکنده بر زبان مردم جاری است؛ تا آثاری که بر روی تکه کاغذهای فرسوده برجای مانده است و تاکنون بر پایه روش علمی تصحیح نشده‌اند و بیم آن می‌رود که با مرور زمان به دست فراموشی سپرده شوند.

در دوره کارشناسی به اشعار محلی علاقه‌مند شدم و تصمیم گرفتم که موضوع پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد خود را در گستره‌ی ادبیات بومی انتخاب کنم. با مطالعه‌ی پایان‌نامه‌هایی که در زمینه تصحیح متون موجود بود با شعر محلی، واژگان قدیمی، رسم الخط کردی و شیوه‌ی کار تاحدودی آشنایی یافتم. بدین منظور دست‌نوشته‌هایی از منظومه «ضریرنامه» به همت استاد ارجمند جناب آقای دکتر بیگزاده در دست‌رسم قرار گرفت و بدین ترتیب کار تصحیح را آغاز نمودم.

ادبیات آیینی پژواک اندیشه ملت هاست و چون کشور پهناور ایران دارای تنوع فرهنگی و زبانی است، به تبع آن تنوع در ادبیات آن نیز از منظر زبانی امری طبیعی است. اگر این تنوع به منصف ظهور درآید، بی تردید پشتوانه‌ای برای فرهنگ و ادب ملی خواهد بود و چون حلقه‌های زنجیره‌ی فرهنگ و ادب ملی خواهد بود که به گسترش، استمرار و پایداری آن کمک شایان توجهی خواهد کرد.

عاشورا و فرهنگ عاشورایی در میان اقوام ایرانی باهر زبان و فرهنگی به شیوه‌های گوناگون پژواک یافته است که ادبیات محلی از جمله ادب محلی غرب ایران یکی از زمینه‌های ظهور و بروز آن بوده است. ضریرنامه از ملانورعلی ورمزیاری یکی از آثار ادب محلی غرب ایران است که رخداد تاریخی و دینی عاشورا را از آغاز تا انجام به زبانی حماسی و موثر در قالب مثنوی که مناسب‌ترین قالب برای بیان داستان‌های طولانی است و به گفته حبیب‌الله بخشوده تقریباً همه سراینده‌گان گذشته‌ها با فرا رو داشتن حماسه ملی ایرانیان یعنی شاهنامه و دیگر مثنوی‌های مشابه پذیرفته‌اند که مجرا و مسیل سنتی حماسه‌سرایی، قالب مثنوی است (بخشوده، ۱۳۸۴: ۱۲) به نظم کشیده است؛ اما این اثر گرانشنگ از دید اهل نظر و پژوهشگران مغفول مانده که باید به شکلی علمی و مدون تصحیح شود و در اختیار علاقمندان به فرهنگ و ادب عاشورایی قرار گیرد.

نقد و تصحیح متون عبارت از بحاصل آوردن نسخه‌ای از یک اثر است که براساس مقابله‌ی نسخه‌های خطی معتبر و موثق آن اثر فراهم آمده باشد. به طوری که نسخه مذکور چه از جهت مفهوم و چه از بابت لفظ و صورت عین نسخه-ای باشد که مولف عرضه داشته و یا لااقل هیأتی گسترده داشته باشد که مولف، اثرش را به مانند آن یا نزدیک به آن فراهم آورده است (مایل هروی، ۱۳۶۹: ۲۷). از جمله مشکلاتی که در مسیر تصحیح و مقابله نسخه‌ها وجود داشته می‌توان به مواردی چون: کهنگی برخی کلمات و ناخوانا بودن آنها، نابود شدن واژه یا عبارت به علت پارگی یا بریدگی کاغذ، ناقص بودن مصرع‌هایی از نسخ و تکرار ابیات مشابه اشاره نمود که با تکیه بر ملاک‌هایی چون اصالت، صحت، کمال و قدمت نسخ، نسخه اساس برگزیده شد. نتیجه‌ی این تحقیق تصحیح انتقادی گنجینه‌ی ارزشمند بومی و محلی ضریرنامه است؛ تا ادب‌دوستان و اهل ذوق از آن بهره ببرند؛ باشد که مقبول طبع ظریف و خاطر خامه‌پرور ایشان باشد.

فصل اول

کلیات و تعاریف

کلیات

این فصل شامل دو مبحث کلیات و تعاریف می‌باشد که در کلیات بیان مسأله، اهداف، اهمیت، کاربرد نتایج تحقیق، پیشینه‌ی علمی، پرسش‌ها و روش تحقیق مطرح می‌شوند و در ادامه نیز نسخه‌های مورد استفاده و شیوه کار معرفی شده است.

شرح و بیان مسأله پژوهشی

ادبیات آیینی پژوهش‌هاست و چون کشور پهناور ایران دارای تنوع فرهنگی و زبانی است، به تبع آن تنوع در ادبیات آن نیز از منظر زبانی امری طبیعی است. اگر این تنوع به منصفه ظهور درآید، بی تردید پشتوانه‌ای برای فرهنگ و ادب ملی خواهد بود و به گسترش، استمرار و پایداری آن کمک شایان توجهی خواهد کرد.

عاشورا و فرهنگ عاشورایی در میان اقوام ایرانی با هر زبان و فرهنگی به شیوه‌های گوناگون پژوهش‌ها یافته است که ادبیات محلی از جمله ادب محلی غرب ایران یکی از زمینه‌های ظهور و بروز آن است. ضریرنامه از ملانورعلی ورمزیاری یکی از آثار ادب محلی غرب ایران است که رخدادهای تاریخی و دینی عاشورا را از آغاز تا انجام به زبانی حماسی و موثر به نظم کشیده است؛ اما این اثر گرانشنگ از دید اهل نظر و پژوهشگران مغفول مانده است که باید به شکلی علمی و مدون تصحیح شود و در اختیار علاقمندان به فرهنگ و ادب عاشورایی قرار گیرد.

اهداف تحقیق

- توسعه زبان و ادبیات بومی و منطقه‌ای با هدف کمک به توسعه زبان و ادبیات ملی،

- تصحیح منظومه ضریرنامه و نوشتن مقدمه و تعلیقات آن،

- مصون داشتن یک اثر ادبی ارزشمند از گزند روزگار.

ضرورت و اهمیت موضوع تحقیق

زبان و ادبیات بومی و منطقه‌ای حلقه مفقوده زنجیره زبان و ادبیات ملی هر کشوری است، چنانکه این حلقه‌ها بدرستی یافته شوند، زنجیره زبان و ادبیات ملی و به تبع آن فرهنگ ملی توسعه می‌یابد و خودباوری تقویت می‌گردد. شناخت درست ضریرنامه ملانورعلی و رمزپاری عمق عشق و ارادت این مرزوبوم اسلامی را به خاندان عصمت و طهارت (ع) بیشتر آشکار خواهد کرد و از سوی دیگر فرهنگ و ادب آن نیز شناخته‌تر می‌گردد.

پیشینه علمی

منظومه ضریرنامه به زبان کردی گورانی از ملانورعلی و رمزپاری کاری دست نخورده و نومی باشد که تصحیح آن اولین گام برای معرفی و شناخت آن است.

پرسش‌های تحقیق

۱- آیا نسخه‌های موجود از منظومه ضریرنامه متنی کامل بر پایه آنچه که شاعر سروده است به دست خواهند داد؟

۲- جایگاه منظومه ضریرنامه در فرهنگ محلی غرب ایران چگونه است؟

۳- ضرورت انجام این تصحیح چیست؟

روش تحقیق

روش تحقیق مقابله‌ای و انتقادی، بر پایه منابع کتابخانه‌ای و نیز نسخه‌های خطی منظومه ضریرنامه بوده است که پژوهنده پس از شناسایی نسخه‌های معتبر به لحاظ تاریخی و ادبی متن اصلی را طبق شیوه‌ی مرسوم مصححان انتخاب کرده و تصحیح انتقادی را انجام داده است و پس از آن مقدمه‌ای فراخو متن شامل معرفی نسخه‌ها، شرح حال شاعر، بررسی ویژگی‌های زبانی، ادبی و محتوایی منظومه و نیز تعلیقات، نمایه‌ها، واژه‌نامه و فهرست منابع فراهم کرده است. در تصحیح، آن نسخه‌ای که به زمان مولف نزدیکتر است و قدمت تاریخی بیشتری دارد، بعنوان نسخه اساس و سایر نسخه‌ها به ترتیب اهمیت به عنوان نسخه بدل در نظر بوده است.

معرفی نسخه‌ها:

نسخه اساس: نسخه اساس دردفتری به طول ۱۹ و عرض ۱۶ سانتی متر در ۲۴۰ صفحه و دارای ۲۹۸۰ بیت است. نوع کاغذ آن کاهی و فرسوده می‌باشد. در هر صفحه حدود ۱۳ بیت با مرکب سیاه و به دست خط آقای الله مراد نظری ساکن ماهیدشت، در تاریخ پنجم ربیع الاول سال ۱۳۹۴ ه. ق کتابت شده است. از ویژگی‌های نسخه اساس این است که سرکش "ک" و "گ" رعایت نشده است. در پایان این نسخه شاعر منظومه "نورعلی و رمز یاری" به معرفی خود و سال سرودن منظومه پرداخته است.

نسخه صحنه ۱: این نسخه به دست خط آقای امین گجری، ساکن صحنه استنساخ شده است. ابعاد این نسخه به طول ۲۹ و عرض ۲۱ سانتی متر و دارای ۲۷۰۷ بیت در ۱۹۲ صفحه است که در هر صفحه حدود ۱۴ بیت با مرکب سیاه به دست خط آقای امین گجری علی آبادی در تاریخ ۱۴۱۲ ه. ق کتابت شده است. از عیوب این نسخه تکرار ابیات در توصیفات مشابه است که از ذکر آن‌ها صرف نظر شد.

نسخه صحنه ۲: این نسخه در ابعادی متفاوت و در صفحاتی پراکنده شامل ۱۴۲۴ بیت است. این نسخه که ۴۵۳ بیت اول را ندارد با خود کارآبی نگاشته شده و تاریخ کتابت آن مشخص نیست. این نسخه نیز به دست خط آقای امین گجری از روی نسخه‌ی اساس کپی شده است.

شیوه‌ی کار

پس از گردآوری سه نسخه از منظومه "ضریرنامه"، ابتدا اوراق و ابیات هر نسخه شماره گذاری و نسخه‌ها مطالعه شده است؛ تا از روند داستان آگاهی بدست آید که با تکیه بر قدمت و صحت نسخه‌ها، نسخه اساس برگزیده شد. نسخه اساس را با نام اختصاری "اس" و نسخه بدل‌ها با نام‌های اختصاری "صح ۱" و "صح ۲" (بدلیل اینکه محل سکونت کاتب این نسخه‌ها شهر صحنه بوده است) نامگذاری گردید. شیوه کار به این صورت بود که پس از مقایسه نسخ بایکدیگر نسخه‌ی اساس به صورت کامل در متن قرار گرفت و اگر بیت یا ابیاتی در نسخه بدل‌ها موجود بود که در نسخه‌ی اساس نیامده بود، در متن وارد و در میان [قرار گرفت و اختلاف نسخ، عیوب قافیه، وزن بیت در پانویس ذکر شد. پس از اتمام کار تصحیح پیوست‌های داستان ذکر شد، سپس ابیات مشکل شرح و توضیحات لازم راجع به

آن‌ها بیان گردید و سپس فهرستی از واژگان، اصطلاحات و ترکیبات همراه با معنای فارسی به صورت الفبایی تنظیم گردید و در نهایت نمایه‌ای شامل فهرست نام اشخاص، نام جای‌ها، ابزارها، آلات موسیقی و حیوانات فراهم گردید.

تعاریف

در بحث تعاریف، اشاره‌ای به محل سکونت و اعتقادات شاعر در این قسمت آمده است و جهت آشنایی مخاطب، محتوای منظومه "ضریرنامه" از لحاظ ساختاری بررسی شده و ارتباط این منظومه را با فرهنگ عامه‌ی کرده به اختصار شرح کرده و در پایان خلاصه‌ی داستان به نثر فارسی آمده است.

محل زندگی شاعر

چون در احوال "ملانورعلی ورمزیاری" در هیچ منبعی اطلاعی یافت نشد، به ناچار تنها به اطلاعاتی از محل زندگی وی - که حاصل سفرهای آگاهان به محل زندگی او بوده است - اکتفا کردیم.

ملانورعلی ورمزیاری از اهالی ورمزیار یکی از روستاهای بخش زرواتیه از توابع استان بدره عراق بوده است که در نزدیکی مرز مهران قرار دارد. وی در بیت ۱۳۱۳ تاریخ سرایش منظومه را سال ۱۲۴۰ قمری بیان کرده است و همچنین در بیت ۱۳۱۴ به نسب خود اشاره کرده که اصلش افشار است و در بین مردم ورمزیار زندگی کرده است. روستای ورمزیار دارای طبیعتی گرمسیری است، درختان نخل و اوکالیپتوس و بوته‌های حنظل و هنداونه کوهی پوشش گیاهی این منطقه را تشکیل می‌دهد. ساکنان ورمزیار در گذشته به کشت گندم، جو و کنجد می‌پرداخته‌اند؛ اما پس از خشکسالی‌های چند دهه اخیر و قطع آبهای جاری از سمت ایران، بیشتر نخلستان‌های این روستا خشک گردیده و به همین خاطر مردم روستا به شهرهای بغداد و بدره مهاجرت و روستای ورمزیار خالی از سکنه شده است.

مردم ورمزیار دارای گویش کردی بوده و به دلیل پیوند فAMILI که با مردم غرب ایران - بویژه مردم شهرستان مهران - داشته‌اند، با زبان و فرهنگ این منطقه نیز الفت داشته و به لحاظ مذهبی همگی مسلمان و دارای مذهب تشیع هستند.

اعتقادات

«ملا نورعلی» شیعه‌ی اثنی‌عشری بوده و به خاندان پیامبر(ص) ارادت خاصی داشته است. وی دیباچه‌ی منظومه را با حمد و ستایش خداوند و درود و سلام و صلوات بر پیامبر و ائمه معصوم (ع) زینت داده است.

بیتدا به ئسم کارساز کهریم بی مسل و مسال ره‌حمان ره‌حیم
توئل همد زات دانائ کردگار رووزی دهه‌ندهئ موور و مهل و مار
کهریم و ره‌حیم رووزی دهه‌نده ره‌حیم و ره‌حمان گونا به‌خشه‌نده
مه‌وجود ئیجاد سه‌ما و سه‌رزه‌مین قادر قودرته ربّ العالمین
به نور جه‌مال ره‌سوول نازار دنیا په‌ئ وجود ئه و داده‌ن قه‌رار

(۵-۱)

اثرپذیری واژگانی شاعر از قرآن کریم در این تحمیدیه به خوبی آشکار است. اثرپذیری واژگانی؛ یعنی «شاعر در به کارگیری پاره‌ای واژه‌ها و ترکیبات، وامدار قرآن و حدیث است؛ یعنی واژه‌ها و ترکیب‌هایی را در شعر خویش می‌آورد که ریشه‌قرآنی و حدیثی دارند» (راستگو، ۱۳۸۳: ۱۵). شاعر، صفات الهی را به صورت تنسیق‌الصفات برمی‌شمارد و به صفاتی چون: کریم، رحمان، رحیم، رازق، غفور، قادر و ... اشاره می‌کند. از جمله مصراع اول از بیت نخست به «بسم الله الرحمن الرحیم» و نیز آیه‌ی «قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَلِی اللّهِ شَكُّ فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ» (ابراهیم/۱۰) اشاره دارد. همچنین مصراع دوم همین بیت به آیه‌ی «لَیْسَ كَمِثْلِهِ شَیْءٌ وَ هُوَ السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ» (شوری/۱۱) اشاره دارد. بیت دوم به آیه‌ی «وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِی الْأَرْضِ إِلَّا عَلَی اللّهِ رِزْقَهَا وَ یَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَ مُوسْتَوْدَعُهَا كُلُّ فِی كِتَابٍ مُّبِیْنٍ» (هود/۶) و نیز بیت پنجم به حدیث قدسی «أَوْ لَاكٌ لَّمَّا خَلَقْتَ الْأَفْلَاكُ» اشاره دارد. همچنین هنگامی که مسلم توسط دشمنان محاصره می‌شود، خود را آماده‌ی شهادت کرده و آیه‌ی «راجعون» را تلاوت می‌کند:

تلاوت کردش ئایه‌ئ راجعون شمشیر به‌ست نه‌قه‌د ئاما وه بیروون

(۳۳۳)

به آیه‌ی «إِنَّا لِلّهِ وَ إِنَّا إِلَیْهِ رَاجِعُونَ» (بقره/۱۵۶) اشاره دارد.

وقتی ضریر خبر شهادت امام حسین(ع) و یارانش را می شنود، تصمیم به قیام می گیرد با راز و نیاز از پروردگار

درخواست کمک می کند:

دهروونش ژه داغ ئههَلْ بهیت ئیشا	رؤ کرد نه قبله ئاه سهرد کیشا
واتش ئهئ کهریم ژه کاران ئاگاه	نه داریم پهناه ههر توئی پهناه
وه ږوتبهئ بالآ وه واحدي ویت	کس شهریک نهزان وه بی شهریکیت
نجات مووسا چهئ ږوود نیل	وه ئایهئ شهریف خلّاس خلیل
به نؤر نه بی سهد سهرمهده	بوو قورب قورئان مهجید ئه مجهد
وه زوور بازوو عهلی مرتزا	کان سخاوهت شیر ږووی قهزا
وه زاری زههرا ژه دؤد موحسن	وه سووزش جهرگ سهد پارهئ حهسن
به حهق خؤن ناحهق جهدید و شهید	ئمام سییم مهقتوول یهزید
بوو جهستهئ بیمار زهینل عابدین	به سهیل ئهسیرین ئهسیران کین
وه حهق ههر کس عهزیزهن وه لات	ئمیدم تونی پیم بدهر نجات

(۱۱۷۳-۱۱۸۲)

در بیت‌های بالا ضریر خدا را پس از حمد و ستایش به نام پیامبران و ائمه سوگند می‌دهد؛ تا او را در این قیام یاری کند؛ نیز بیت ۱۱۷۵ به آیهی «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» (توحید/۲) تلمیح دارد، همچنین مصراع اول بیت ۱۱۷۶ به آیهی «وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ» (شوری/۶۵) و مصراع دوم بیت به آیهی «قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ» (انبیا/۶۹) اشاره دارند.

هنگامی که ضریر و یارانش برای کشتن کفار به مسجد اسقلان وارد می‌شوند، باز هم ذکر حق بر زبان دارند:

ئهسلهحه و ئهسباب ږووشان وه ئهندام زوان ږږ ژه زکر حهیی لایه نام

(۱۲۵۳)

این بیت به آیهی «لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ» (بقره/۲۵۵) تلمیح دارد. در پایان منظومه نیز

خداوند را به نام ائمه معصوم(ع) سوگند می‌دهد؛ تا از سر تقصیر همه‌ی بندگان بگذرد(۳۱۱۸-۳۱۳۰).